

บทความวิชาการ

การเตรียมแรงงานในระบบการศึกษาเพื่อเข้าสู่แรงงานอาเซียน

(Preparing the labor in the education system toward ASEAN Community)

ลภัสรดา เวียงคำ (Lapasrada Wiangkham)¹

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะทำให้ประชากรไทยต้องดำเนินชีวิตภายใต้สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นผลมาจากข้อตกลงร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียน ดังรายละเอียดในกฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือกฎบัตรอาเซียน ซึ่งย่อจะก่อให้เกิดผลกระทบทั้งผลดีและผลเสีย จึงทำให้เราต้องศึกษา ทำความเข้าใจ และหาทางรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเหล่านั้น เพื่อให้เราสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขต่อไป โดยประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) เป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนภายในปี พ.ศ.2558 เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง และขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาค เช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้าย ซึ่งจะทำให้ประเทศสมาชิกเป็นครอบครัวเดียวกัน มีความแข็งแกร่ง มีภูมิทัศน์ที่ดี มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถค้าขายได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ ได้ ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 ประชาคมย่อย ซึ่งเปรียบเสมือน 3 เสาหลักซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ได้แก่ 1.ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC) มุ่งให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีระบบแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกัน มีเสถียรภาพอย่างรอบด้าน มีกรอบความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้ประชากรมีความปลอดภัยและมั่นคง 2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) มุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และการอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน อันจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชากร 3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) เพื่อให้ประชากรในแต่ละประเทศสมาชิกอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดสังคมที่เอื้ออาทร มีสวัสดิการทางสังคมที่ดี และมีความมั่นคง

---

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาประชากรศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล E-mail: lapasradaa@yahoo.com

ผู้เขียนขอขอบคุณ รศ.ดร. อุทัยทิพย์ เจ็ยวิวรรณกุล ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำบทความนี้เป็นอย่างดี

ทางสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555) ซึ่งจะทำให้ไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว โดยเฉพาะผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, 2555) ซึ่งจะทำให้ประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรวัยแรงงานที่อยู่ในวัยกลางคนขึ้นไป และแรงงานไร้ฝีมือ หรือแรงงานที่มีการศึกษาน้อยได้รับผลกระทบมากที่สุด (อภิญา เลื่อนฉวี, 2553)

ภาครัฐตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจึงได้กำหนดนโยบายเพื่อเตรียมความพร้อมของประชากรไทยให้สอดคล้องกับกฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า ต้องพัฒนาประชากรอาเซียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ต้องเป็นผู้ศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (กระทรวงการต่างประเทศ, 2556) โดยประชาคมอาเซียนได้มีปฏิญญาร่วมกันให้มุ่งเน้นพัฒนาประชากรด้วยการศึกษาซึ่งถือเป็นรากฐานของการพัฒนาในทุกด้าน อันจะนำไปสู่การเป็นแรงงานอาเซียนที่มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้ประชาคมอาเซียนมีศักยภาพในการแข่งขันระดับนานาชาติ โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ, 2553) และอาชีวศึกษาที่เป็นการศึกษาเพื่อนำไปประกอบอาชีพโดยตรง (แก้วขวัญ ตั้งดิพงษ์กุล, 2555) โดยการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และอาชีวศึกษามีความสำคัญมากต่อการพัฒนากำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาทั้ง 2 ระดับนี้มาโดยตลอด ทั้งในด้านการขยายโอกาสทางการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาให้มีศักยภาพสูง (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และคณะ, 2555) แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้แรงงานไทยยังคงขาดทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพอยู่ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2556) เมื่อพิจารณาถึงหน่วยงานทางการศึกษาของภาครัฐในประเทศไทยที่มีบทบาทในการผลิต และพัฒนาผู้ที่ก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยตรง พบว่าหน่วยงานสำคัญ คือ สถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน และสถาบันอาชีวศึกษา โดยหน่วยงานเหล่านี้แม้จะมีการกำหนดนโยบายพัฒนาผู้เรียนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว แต่ก็กล่าวได้ว่ายังขาดความพร้อมในการประสานงาน ขาดความชัดเจนของบทบาทหน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบ และการดำเนินการ (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, 2555) บทความนี้จึงได้ทบทวนการดำเนินงานในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของหน่วยงานดังกล่าว เพื่อพิจารณาถึงประเด็นทั้งที่มีและยังไม่มีในแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานแต่มีความจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานอาเซียนได้อย่างมีคุณภาพ โดยจะอภิปรายประเด็นต่างๆ พร้อมข้อเสนอแนะไว้ในส่วนท้ายของบทความ

ผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อแรงงานไทย

จากการวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประเทศไทยเมื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างเต็มตัว ประมวลได้ว่า จะเกิดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจ

อาเซียนอย่างชัดเจน ซึ่งเกิดจากการค้า และการลงทุนในธุรกิจอุตสาหกรรมต่างๆ ที่เป็นไปโดยเสรี (ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต, 2555) โดยจะทำให้เกิดผลกระทบหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นแนวโน้มที่จะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ภาคการผลิตจะเปลี่ยนไปสู่การผลิตสินค้าที่มีมูลค่าสูงมากขึ้น กฎระเบียบ แนวทางการปฏิบัติ หรือมาตรฐานในด้านต่างๆ จะถูกปรับให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกรรมต่างๆ ระหว่างประเทศในประชาคมอาเซียน ความเจริญจะกระจายสู่พื้นที่บริเวณจุดผ่านแดน และแนวเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศมากขึ้น อีกทั้งจะทำให้ประเทศไทยมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

ทั้งนี้ การค้าเสรีจะส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อการขยายตัวของภาคการผลิต และภาคแรงงาน ซึ่งจะทำให้อุตสาหกรรมต่างๆ มีความต้องการแรงงานไร้ฝีมือ และกึ่งฝีมือมากขึ้น เช่น อุตสาหกรรมยาง สิ่งทอ อัญมณี และเครื่องประดับ ซึ่งจะส่งผลให้อัตรากำลังสูงขึ้น นอกจากนี้ มาตรฐานแรงงานหรือคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานจะสูงขึ้น ความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับแรงงานที่มีฝีมือ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจะอยู่ในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งการเปิดเสรีทางการค้าจะช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานตลอดจนสวัสดิการของผู้ใช้แรงงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ให้ดีขึ้น เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ อัญมณี และธุรกิจบริการ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีอาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคงในอาชีพของแรงงานไร้ฝีมือ และนำมาซึ่งปัญหาช่องว่างทางรายได้ และสวัสดิการระหว่างผู้ใช้แรงงานที่มีระดับฝีมือแตกต่างกัน และระหว่างแรงงานที่อยู่ในอุตสาหกรรมต่างประเภทกัน รวมทั้งนายจ้างจะมีโอกาสเลือกจ้างแรงงานอาเซียนที่มีค่าแรงถูกกว่าอีกด้วย โดยกลุ่มแรงงานที่จะมีปัญหามากที่สุดในการปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ คือ แรงงานที่อยู่ในวัยกลางคนอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป และแรงงานไร้ฝีมือ หรือแรงงานที่มีการศึกษาน้อย (อภิญา เลื่อนฉวี, 2553)

การเตรียมพร้อมของภาครัฐ

ภาครัฐตระหนักถึงผลกระทบดังกล่าวต่อวิถีการดำรงชีวิตของแรงงานไทย จึงได้กำหนดนโยบายเตรียมความพร้อมแรงงานไทยระบุนุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) (ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต, 2555) โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อสร้างความพร้อมของแรงงานไทยรองรับประชาคมอาเซียนด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนากองทุนสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน พัฒนาแรงงานด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงาน และเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่สามารถใช้ในการทำงานได้ และพัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิต การพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ และยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) เนื่องจากแรงงานที่

มีทักษะ และความเชี่ยวชาญจะเป็นที่ต้องการอย่างสูงของตลาดแรงงานในประชาคมอาเซียน (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, 2555) เพื่อให้การพัฒนาแรงงานเป็นไปอย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กระทรวงแรงงานได้จัดทำแผนพัฒนากำลังคนในระดับประเทศ พ.ศ. 2555–2559 โดยมีพันธกิจในการผลิตกำลังคนให้มีปริมาณและคุณภาพเพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน พัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพสูงได้มาตรฐานสากล สร้างเสริมคุณธรรมให้แก่กำลังคนในทุกภาคส่วน สร้างเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนากำลังคนทุกภาคส่วน ส่งเสริมให้กำลังคนมีความมั่นคงในการทำงาน มีหลักประกันและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนาศักยภาพกำลังคนทุกระดับต่อเนื่องตลอดชีวิต การสร้างความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานด้านกำลังคนทุกภาคส่วน การพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพสูงและมีความสามารถในระดับสากล การสร้างเสริมเครือข่ายในการพัฒนากำลังคน การสนับสนุนให้กำลังคนมีคุณธรรม (วุฒิสภาสู่ประชาคมอาเซียน, 2554) อีกหน่วยงานสำคัญในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนากำลังคนด้วยการศึกษาอย่างกระทรวงศึกษาธิการก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 พ.ศ. 2552-2561 ด้วยการพัฒนาแบบองค์รวม และบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้ง 9 ยุทธศาสตร์หลัก คือ ปฏิรูปการเรียนรู้ด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ พัฒนาคุณภาพกำลังคนทุกระดับ เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา ผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งสาขาขาดแคลนและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถของกำลังแรงงาน เสริมสร้างความยั่งยืนให้กับภาคการผลิตและบริการที่เชื่อมโยงกับการพัฒนากำลังคน เสริมสร้างความเข้มแข็งของครู อาจารย์ และผู้บริหาร พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และสร้างระบบความร่วมมือและเครือข่ายในการผลิตและพัฒนา กำลังคน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของแรงงานอาเซียน

ทักษะความสามารถของแรงงานที่เป็นที่ต้องการของตลาดอาเซียนที่สำคัญ คือ ทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ รวมไปถึงภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, 2555; ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2556) ทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะความชำนาญในวิชาชีพ (บัณฑิตย ศรีพุทธางกูร, 2556; ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2556) อีกทั้งต้องเพิ่มทัศนคติเชิงบวกในการทำงาน โดยเฉพาะความมีวินัย ตรงต่อเวลา รวมไปถึงความขยันหมั่นเพียร และอดทนในการเรียนรู้ทักษะที่ตนขาดความชำนาญ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2556) นอกจากนั้นยังต้องสร้างภาวะผู้นำ รวมทั้งความเป็นพลเมืองที่ดี มีเหตุผล รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ควบคู่กับการมีคุณธรรมจริยธรรม (บัณฑิตย ศรีพุทธางกูร, 2556) และต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย (เฉลิมลาภ ทองอาจ, 2555)

สำรวจความพร้อมแรงงานไทยในอนาคต

เมื่อย้อนกลับมาดูศักยภาพของประชากรไทย จะพบว่า จากการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) ซึ่งเป็นการประเมินความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นปัจจัยชี้วัดศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจ โดยทำการประเมินความรู้วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และความสามารถในการอ่าน ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา พบว่านักเรียนไทยกลุ่มอายุ 15 ปี มีผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติทุกวิชา ทั้งยังมีแนวโน้มต่ำลงทุกวิชาด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556) อีกทั้งยังพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัดส่วนของนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีความรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐานสูงถึงร้อยละ 80 (มติชนออนไลน์, 2556) รวมทั้งผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2556 พบว่า เกือบทุกวิชา มีผลคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่ง โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยเพียง 22.13 คะแนนเท่านั้น ในเมื่อนักเรียนกลุ่มนี้จะก้าวไปเป็นบัณฑิตในอีก 4 ปีข้างหน้า จึงน่ากังวลต่อศักยภาพของประชากรไทยที่จะต้องแข่งขันในตลาดแรงงานเสรี (ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต, 2555) รวมทั้งผลการประเมินความพร้อมภาคประชาชน เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และผลกระทบ ที่ทำการสำรวจจากนักศึกษาของมหาวิทยาลัยชั้นนำใน 10 ประเทศสมาชิก ปรากฏว่า ประเทศไทยมีความพร้อมอยู่ในอันดับสุดท้ายของการสำรวจ (คมชัดลึก, 2554) เมื่อพิจารณาศักยภาพของบัณฑิตไทย ก็พบว่า ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา มีความสามารถและสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554) โดยอดีตเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาอย่างสุเมธ แยม์นุ่น และภาวิศ ทองโรจน์ต่างก็ให้สัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า สถานประกอบการเห็นว่า บัณฑิตไทยยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร โดยไม่สามารถทำงานได้ทันที ต้องจัดอบรม และฝึกทักษะให้ก่อน (ศูนย์ข่าวการศึกษาไทย, 2554; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) สอดคล้องกับผลการศึกษาของศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2551) ที่ทำการศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนาในประเด็นปัญหาสำคัญที่เป็นสาเหตุทำให้ความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเศรษฐกิจโลกลดลง รวมทั้งเสนอแนะการดำเนินการเชิงปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาการลดลงของขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย ด้วยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมระดมสมอง สัมภาษณ์เชิงลึก และจัดสัมมนาวิชาการ ระบุว่า ในแต่ละปีระบบการศึกษาของไทยผลิตบัณฑิตทางด้านอาชีวศึกษา และด้านที่เกี่ยวข้องกับทักษะการผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก แต่กลับพบว่าทักษะของแรงงานยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ ยิ่งไปกว่านั้นยังพบอีกว่า ประชากรวัยแรงงานของไทยส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาเฉลี่ยแค่ระดับประถมศึกษาอีกด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556) โดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2556) ระบุว่า ศักยภาพของแรงงานไทยอยู่ในระดับกลางเมื่อเทียบกับประเทศอื่นใน

ประชาคมอาเซียน โดยแม้ว่าแรงงานไทยจะมีจุดเด่นด้านการทำงานที่ต้องอาศัยความละเอียดและความคิดสร้างสรรค์ แต่ก็เสียเปรียบประเทศอื่น โดนีเซีย และกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพอย่างเวียดนาม ลาว และกัมพูชาในด้านจำนวนแรงงาน และต้นทุนค่าจ้าง อีกทั้งยังด้อยกว่าประเทศฟิลิปปินส์ในด้านภาษา และยังคงตามหลังประเทศสิงคโปร์ และมาเลเซียในด้านคุณภาพ และผลิตภาพอีกด้วย ในเมื่อแรงงานเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญนอกเหนือจากปัจจัยทุนและเทคโนโลยีที่เป็นตัวกำหนดระดับศักยภาพของเศรษฐกิจไทย ตลอดจนความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนั้น การยกระดับคุณภาพแรงงานจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มผลิตภาพและรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันของแรงงานไทย

การศึกษากับการพัฒนาแรงงานไทยสู่ตลาดอาเซียน

ความสำคัญของการศึกษาในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ในปฏิญญาว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน ที่ได้เน้นย้ำความสำคัญของการศึกษาในฐานะเป็นกลไกสำคัญในการนำพาอาเซียนให้บรรลุวิสัยทัศน์อาเซียน พ.ศ.2563 โดยวิสัยทัศน์อาเซียน พ.ศ.2563 ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาประชากรด้วยการเปิดโอกาสให้ประชากรสามารถเข้าถึงการพัฒนาในด้านต่างๆ อาทิเช่น การศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรม คุณภาพการทำงาน และการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิจัย การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยความสำคัญของการพัฒนาประชากรในอาเซียนได้ทวีบทบาทมากขึ้นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมของประชาคมอาเซียนให้มีความเจริญก้าวหน้า และแข่งขันได้ในระดับสากล ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องในโลกโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคของสังคมฐานความรู้ (ไพศาล วิศาลาภรณ์ และคณะ (บรรณาธิการ), 2553) โดยถนอมศักดิ์ จิรายุสวัตต์ (2555) ได้อธิบายบทบาทของการศึกษาในการสร้างประชาคมอาเซียนทั้ง 3 ประชาคมย่อยเอาไว้ว่า ในด้านการเมืองและความมั่นคง การศึกษาจะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจและตระหนักรับรู้ในกฎบัตรอาเซียน โดยมุ่งเน้นหลักประชาธิปไตยที่เคารพในสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตร่วมกันของประชากรอาเซียน ในด้านเศรษฐกิจ การศึกษาจะช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะช่วยยกระดับทักษะของแรงงานให้สามารถแข่งขันในระดับโลกได้ ส่วนในด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น การศึกษาจะช่วยสร้างความรับรู้ เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของประเทศสมาชิก เพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2556) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพประชากรของไทยเอาไว้ว่า ภาครัฐต้องทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อพัฒนาประชากรให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับสุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีตเลขาธิการอาเซียน ที่ระบุว่า ประเทศไทยต้องพัฒนาระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาให้ประชากรมีความรอบรู้ และมีความเป็นเลิศ เพื่อให้มีส่วนร่วมคิดร่วมสร้างประชาคมอาเซียน (สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร, 2556) ในการนี้จึงไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่า

แม้การศึกษาจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเสาหลักประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน แต่กลับมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเชื่อมโยงทั้ง 3 เสาหลักเข้าด้วยกันด้วยการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ, 2553) ซึ่งผลิตบัณฑิตที่จะก้าวไปสู่การเป็นแรงงานที่มีทักษะ และอาชีวศึกษาที่เป็นการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพโดยตรง (แก้วขวัญ ตั้งติพิงศ์กุล, 2555) ทั้งนี้ บัณฑิตศรีพิทุธางกูร (2556) ระบุว่า ภาคการศึกษาจะต้องใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาประชากร โดยผู้เขียนได้ทบทวนถึงสถานการณ์แนวทางการดำเนินงานที่ผ่านมา ดังนี้

1. อุดมศึกษากับการพัฒนาแรงงานไทย

ตามกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดแบ่งสถาบันอุดมศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ มหาวิทยาลัยวิจัยและมหาวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและเฉพาะทาง มหาวิทยาลัยปริญาตรีและศิลปศาสตร์ และวิทยาลัยชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยชุมชน โดยในบทความนี้จะนำเสนอข้อมูลแยกกัน เนื่องจากวิทยาลัยชุมชนมีรายละเอียดที่แตกต่างจากอุดมศึกษาโดยทั่วไป ทั้งนี้ข้อมูลของมหาวิทยาลัยจะยึดตามสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นหลัก ส่วนวิทยาลัยชุมชนจะยึดตามสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนเป็นหลัก

1.1 มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ และเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาทในการชี้นำสังคม (ดิเรก หมานมานะ, 2553) เนื่องจากเป็นแหล่งรวมวิทยาการหลายแขนง และเป็นศูนย์รวมนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถ จึงกล่าวได้ว่า บทบาทที่สำคัญยิ่งของสถาบันอุดมศึกษา คือ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) หรือเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อนำพาประเทศไปสู่สังคมที่พึงปรารถนาในที่สุด (ภาวิข ทองโรจน์, ม.ป.ป.) โดยมีภารกิจหลัก 4 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ การให้บริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

หลังจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเต็มตัว จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายกำลังคน และแรงงานได้สะดวกขึ้น ซึ่งจะทำให้แรงงานที่มีทักษะจากประเทศสมาชิกอาเซียนเข้ามาเป็นคู่แข่งกับแรงงานไทยมากขึ้น จึงทำให้อุดมศึกษามีความจำเป็นต้องปรับตัวด้วยการผลิตบัณฑิตให้มีความพร้อมในการรองรับสถานการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นในกรอบพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) จึงได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วิสัยทัศน์ บัณฑิตไทยมีความสามารถในระดับสากล และมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกประชาคมอาเซียน และประชาคมโลก

พันธกิจ มี 2 ข้อ คือ (1) อุดมศึกษาไทยผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพระดับสากล และมีความตระหนักในการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน และ (2) อุดมศึกษาไทยพัฒนาศักยภาพในการจัดการการอุดมศึกษาให้มีคุณภาพร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน

เพื่อเป้าหมาย 5 ประการ ได้แก่ (1) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตไทยอยู่ในระดับที่ทัดเทียมกับบัณฑิตในประเทศสมาชิกอาเซียน (2) สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ.2558 (3) สถาบันอุดมศึกษาไทยมีจำนวนกิจกรรมทางวิชาการที่ทำร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี (4) จำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถทำงานทั้งในหน่วยงานระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติในประเทศ และ/หรือประกอบการในกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี และ (5) จำนวนนักศึกษาอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษาไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ต่อปี

มีการกำหนดตัวชี้วัด คือ (1) คะแนนการทดสอบภาษาอังกฤษตามเกณฑ์มาตรฐานสากลของนักศึกษาไทยโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ทัดเทียมกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น (2) จำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนและภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน (3) จำนวนกิจกรรมทางวิชาการที่ทำร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน และ (4) จำนวนบัณฑิตไทยทำงานในหน่วยงานระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติในไทย และ/หรือประกอบการในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

ยุทธศาสตร์หลักที่ใช้มี 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล โดยใช้กลยุทธ์พัฒนาสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยในระดับที่ใช้ในการทำงานได้ และพัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทย ด้วยมาตรการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและระบบวัดผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนภาษาอังกฤษ รวมทั้งภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และการวิจัยที่เกี่ยวกับอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษา โดยสนับสนุนการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างไทยกับอาเซียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโลกทัศน์ และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถในเวทีระดับนานาชาติ รวมถึงกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะสากล ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม

เกี่ยวกับอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพระดับสากล พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพระดับสากล พัฒนาวิชาการและการวิจัยสู่ความเป็นเลิศ และพัฒนาระบบอุดมศึกษาแห่งอาเซียน โดยมีมาตรการส่งเสริมการเพิ่มสัดส่วนอาจารย์ระดับปริญญาเอกและศาสตราจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สร้างเครือข่ายด้านการวิจัยของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน สนับสนุนทุนเพื่อการผลิตและเผยแพร่งานวิจัย ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่งานวิจัยของนักวิชาการไทยและอาเซียน ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ และเป็นที่ต้องการของตลาดงานในอาเซียน ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรการเรียนการสอน 2 ภาษา ส่งเสริมให้ชาวต่างชาติที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญสูงมาสอน บรรยาย วิจัย และถ่ายทอดองค์ความรู้ในไทย ส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการภายในอาเซียน ส่งเสริมการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นนานาชาติ ส่งเสริมการสร้างกลมกลืนของการอุดมศึกษาในอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน โดยใช้กลยุทธ์การส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เกี่ยวข้องกับ 3 เสาหลักในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเสาด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน สร้างความตระหนักในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและบทบาทของอุดมศึกษาไทยในการพัฒนาประชาคมอาเซียนทั้งในด้านบวกและด้านลบ ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน และพัฒนาศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน ด้วยมาตรการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน และความเคลื่อนไหวอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการสร้างความตระหนักในเรื่องเอกลักษณ์ของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนรวมทั้งกิจกรรมสัมพันธ์ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมการเพื่อใช้ประโยชน์และป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะตามเขตพื้นที่ติดต่อชายแดน จัดทำ Mapping สถาบันอุดมศึกษาแกนหลักในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญและต้องการของพื้นที่เศรษฐกิจ ส่งเสริมให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปสอน วิจัย ให้บริการวิชาการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่สถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน (สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ, 2553)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ยุทธศาสตร์นี้ยังไม่ครอบคลุมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของแรงงานอาเซียนทั้งหมด โดยเน้นให้เกิดทักษะทางวิชาชีพเป็นหลัก

1.2 วิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชนถือเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐในระดับอุดมศึกษา ทำหน้าที่ให้บริการการศึกษาระดับสูงที่ต่ำกว่าปริญญา และจัดฝึกอบรมทางวิชาการแก่ชุมชนที่วิทยาลัยชุมชนตั้งอยู่ ทั้งด้านวิชาการ

ด้วยหลักสูตรอนุปริญญา และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในบางแห่งด้วย และด้านวิชาชีพด้วยหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ ซึ่งถือเป็นปัจจัยนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ และเป็นการเปิดโอกาสให้คนไทยได้รับโอกาสเท่าเทียมกันในการศึกษา เรียนรู้ และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต ซึ่งจะทำให้เกิดทุนทางปัญญาไว้สร้างงาน สร้างรายได้ และนำพาประเทศให้พ้นวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคม (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2549; วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์ (บรรณาธิการ), 2552) วิทยาลัยชุมชนจึงได้รับพันธกิจ และบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน ดูแลแรงงานที่ออกจากภาคเกษตร การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาและเติมเต็มศักยภาพบุคคล พร้อมทั้งกำหนดคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาให้เป็นกำลังคนภาคการผลิตจริงในท้องถิ่น และกำลังคนความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551) โดยหลักสูตรที่ทำการจัดการเรียนการสอน และจัดฝึกอบรมมาจากการสำรวจความต้องการของชุมชน ทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามความต้องการของคนในแต่ละชุมชน รวมทั้งเข้าไปจัดการเรียนการสอน และฝึกอบรมในพื้นที่ของชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวก และเพื่อแก้ไขปัญหาใหญ่ของระบบการศึกษา นั่นก็คือ ความไม่ทั่วถึงของโอกาสทางการศึกษา โดยวิทยาลัยชุมชนถือได้ว่าเป็นสะพานเชื่อมการพัฒนาด้วยการศึกษาศูคนในชุมชน ด้วยการเป็นสะพานเชื่อมระหว่างการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) กับการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า เป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีโอกาสเรียนต่อในมหาวิทยาลัยด้วยเหตุผลต่างๆ ได้เรียนในระดับอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพ และโอกาสในการทำงาน อีกทั้งเป็นสะพานเชื่อมระหว่างการฝึกอบรมกับการทำงาน โดยทำการพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะของผู้เข้าฝึกอบรม ให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ รวมทั้งเป็นสะพานเชื่อมระหว่างหลักสูตรกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนด้วย โดยหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนสามารถเปิด และปิดได้ตามความต้องการของชุมชน ด้วยการประสานงานกับคนในชุมชน ผู้บริหารระดับจังหวัด หรือผู้นำชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ และฝึกฝน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง (เกษม วัฒนชัย, 2550) โดยกลุ่มเป้าหมายของวิทยาลัยชุมชนแตกต่างจากอุดมศึกษาอื่นๆ ตรงที่ผู้สำเร็จการศึกษาดำรงชีวิตต่อในชุมชน ทำงาน ทำกิจการ ประกอบอาชีพ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชุมชน (ชุมพล พรประภา, 2549; วิจารย์ พานิช, 2554) ดังนั้น ความสำเร็จของวิทยาลัยชุมชน คือ ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ความเป็นเลิศของวิทยาลัยชุมชนจึงอยู่ที่การสร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชน เน้นการทำงานกับชุมชนอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง (วิจารย์ พานิช, 2554)

จะเห็นได้ว่า วิทยาลัยชุมชนมีบทบาท และพันธกิจที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) และยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 ในเรื่องของการจัดการศึกษาให้ทั่วถึง และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความมั่นคงของชาติ ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน และจัดกลไกการบริหารจัดการด้านการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพ และการมีงานทำ โดยวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งได้สร้างความตระหนัก และเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนแก่ชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งใน และนอกพื้นที่ และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน พัฒนาศักยภาพของประชาชนในวัยทำงานให้มีขีดความสามารถที่เป็นมาตรฐาน เพื่อรองรับการขยายตัวของตลาดแรงงานทั้งในประเทศ และประเทศเพื่อนบ้านได้ (วิทยาลัยชุมชน, 2555) จากการดำเนินงานที่ผ่านมา วิทยาลัยชุมชนได้เตรียมความพร้อมของประชากรในชุมชนเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ โดยยึดตามยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (วิทยาลัยชุมชน, 2555) ดังนี้

- 1) เสริมเนื้อหาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในหลักสูตร และจัดกิจกรรมให้ความรู้อาเซียน เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เช่น การจัดอบรมผู้ประกอบการและชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- 2) เพิ่มเติมหลักสูตรการเรียนภาษาอังกฤษ และภาษาเพื่อนบ้าน
- 3) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อยกระดับคุณภาพของสินค้าให้ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะในหลักสูตรที่สามารถสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น ก็จะพยายามส่งเสริมให้สร้างความโดดเด่นด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศได้
- 4) สร้างเครือข่ายวิทยาลัยชุมชนในประชาคมอาเซียน เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษา โดยมีการแลกเปลี่ยนครูผู้สอน และมีโครงการนักศึกษาแลกเปลี่ยน
- 5) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงแหล่งข้อมูล โดยมีการเชื่อมโยงเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน รวมถึงวิทยาลัยชุมชนที่เป็นเครือข่ายในประชาคมอาเซียนเอาไว้ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูล
- 6) การจัดตั้งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน หรือมูมาอาเซียนในวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนแก่นักศึกษา และบุคคลทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังไม่พบข้อมูลของยุทธศาสตร์วิทยาลัยชุมชนในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาในการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยชุมชนมีบริบท และพันธกิจที่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยหลายประการ ผู้ศึกษาจึง

จะทำการวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขของวิทยาลัยชุมชน เพื่อใช้ในการเสนอแนะกลยุทธ์และแนวทางในการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนไว้ท้ายบทความนี้ด้วย

2. อาชีวศึกษากับการพัฒนาแรงงานไทย

อาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถนำไปประกอบอาชีพได้โดยตรง โดยเฉพาะอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม และเทคโนโลยี (แก้วขวัญ ตั้งติพงษ์กุล, 2555) จากผลการวิจัยเรื่อง "การเตรียมบุคลากรเพื่อรองรับการเปิดตลาดอาเซียน" พบว่า ต่อไปอาชีวศึกษาจะกลายเป็นเส้นเลือดใหญ่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแทนอุดมศึกษา โดยเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 จะส่งผลให้ตลาดแรงงานต้องการแรงงานที่มีฝีมือเป็นอย่างมาก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) ดังนั้น จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมุ่งเน้นผลิตกำลังแรงงานในระดับอาชีวศึกษา และอนุปริญญาทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อให้มีกำลังคนเพียงพอต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม และเทคโนโลยีของประเทศ (วิทยากร เชียงกูล, 2553)

อนันท์ งามสะอาด (2555) ระบุว่า สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้เตรียมการบริหารจัดการอาชีวศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มุ่งมั่นในการบริหารการจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะวิชาชีพก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ภายในปี พ.ศ. 2558

พันธกิจ ประกอบไปด้วย พัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาในทุกระดับด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พัฒนาระบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษานานาชาติในระดับอาเซียนและภูมิภาค จัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพให้มีสมรรถนะตรงตามสาขาวิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการ และเป็นไปตามมาตรฐานของประชาคมอาเซียน ส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านศาสนา ศิลปะ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในอาเซียน

โดยคาดหวังคุณลักษณะของนักศึกษาที่จบอาชีวศึกษาไว้ ดังนี้

1) คุณลักษณะทั่วไป ได้แก่ สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี ผ่านการฝึกงานจากสถานประกอบการในต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาคเรียน มีวินัยและผ่านกิจกรรมด้านคุณธรรมและจิตอาสา สามารถใช้ IT ในการสื่อสารและค้นคว้าข้อมูล มีความรู้ภาษาต่างประเทศ นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ อีก 1 ภาษา

2) คุณลักษณะเฉพาะ ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน ได้รับใบรับรองในการสมัครไปทำงานในต่างประเทศได้ ผ่านมาตรฐานภาษาอังกฤษ ตามตำแหน่งงาน สามารถศึกษาต่อในสถานศึกษาอาชีวศึกษาภายใต้ประชาคมอาเซียนได้ ผ่านกระบวนการฝึกประสบการณ์เป็นผู้ประกอบการ

มีเป้าประสงค์ของการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาต่างประเทศทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีหลักสูตรที่เป็นสากลและเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน
- 2) สถานศึกษาจัดประชุม สัมมนา วิชาการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการจัดการอาชีวศึกษาระหว่าง ครู และผู้บริหาร และศึกษาดูงานในอาเซียนและภูมิภาคต่าง ๆ
- 3) สถานศึกษามีการจัดหาคู่มือ ตำรา และหนังสืออ่านนอกเวลา ที่เป็นภาษาอังกฤษ ทั้งวิชาชีพและวิชาสามัญสัมพันธ์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ
- 4) สถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และเครือข่ายระหว่างนักเรียนนักศึกษาที่เป็นตัวแทนจากประเทศต่างๆ ทั้งระดับสถานศึกษาและระดับนานาชาติ
- 5) สถานศึกษามีการพัฒนาด้านการวิจัย นวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในกลุ่มสถาบันอาชีวศึกษาอาเซียน
- 6) สถานศึกษามีการจัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพอย่างทั่วถึงและเสมอภาคทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างมีมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับของกลุ่มประเทศในอาเซียน
- 7) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดระบบการสร้างแรงจูงใจให้กับสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนนักเรียนนักศึกษาได้มีความมุ่งมั่น ตั้งใจและมีความพยายามในการพัฒนาตนเองในทุกมิติ

โดยใช้กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้ (1) สถานศึกษาทุกแห่งเร่งรัดการสอนภาษาอังกฤษ ที่เป็นภาษากลางของอาเซียน และกำหนดให้มีการประเมินผลความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและกำหนดให้นักศึกษาในสาขาการท่องเที่ยว การโรงแรม เรียนภาษาอื่นเพิ่มอีก 1 ภาษา และดำเนินการตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้ทุกคนในสถานศึกษาสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ สัปดาห์ละ 1 วัน (2) พัฒนาสื่อการสอน ตำราที่เป็นภาษาอังกฤษ เช่น สาขาวิชาการ โรงแรม สาขาวิชาปิโตรเคมี และสาขาวิชาเครื่องมือวัดได้ร่วมมือกับสถานประกอบการจัดทำภาษาอังกฤษใช้ในการสอน (3) สถานศึกษาที่มีความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่แล้ว ขยายความร่วมมือไปยังประเทศอื่นๆ ให้ครบทั้ง 10 ประเทศ (4) สร้างความตระหนักให้กับนักศึกษาและผู้บริหารเพื่อให้เข้าใจการเป็นประชาคมอาเซียน (5) เปิดสอน English Program ในปีการศึกษา 2555 โดยคัดเลือกสถานศึกษาเปิดสอนประเภทวิชาละ 1 สาขา

ทั้งนี้ได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมอาชีพสู่ประชาคมอาเซียนดังนี้

- 1) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้เตรียมการให้สถานศึกษาในอาชีวศึกษาได้แก่ประเภทวิทยาลัยทั่วไป เน้นการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาอังกฤษเข้มข้นขึ้น ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสัปดาห์ละ 1 วัน จัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารระดับช่าง ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อในการสั่งงาน-รับงานตามสาขาอาชีพได้ สามารถใช้

ศัพท์เทคนิคแต่ละสาขาได้ โดยแบ่งประเภทวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษแบบเข้ม ทั้งใช้ภาษาอาเซียนด้วย เช่น ภาษามาลาเซีย ภาษาพม่า ภาษากัมพูชา ฯลฯ รวมทั้งภาษาที่มีการใช้อย่างแพร่หลายเช่น ภาษาจีน ภาษาเกาหลี เป็นต้น และภาษาที่ใช้ร่วมกับสถานศึกษาต่างประเทศ โดยสำนักความร่วมมือสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้แบ่งกลุ่มวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษ ดังนี้

- 1.1) กลุ่ม EP (English Program) โดยเน้นให้ผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลกด้วยการพัฒนาหลักสูตร และการสอน การบริหารคุณภาพระดับมาตรฐานสากล โครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ
  - 1.2) กลุ่ม Bilingual การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสองภาษาเนื้อหาสาระทางวิชาการในทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
  - 1.3) กลุ่ม MINI EP ใช้ภาษาอังกฤษสอนอย่างน้อย 4 รายวิชา
  - 1.4) กลุ่มทั่วไปโดยจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาษาอังกฤษทั้งการอ่านเขียนฟังพูด โดยครูต่างประเทศ ศึกษาดูงาน การเรียนผ่านสื่อ กิจกรรมกลุ่ม ฯลฯ
- 2) เตรียมมาตรฐานฝีมือช่างอาเซียน
  - 3) เตรียมสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น สิ่งตีพิมพ์ E-Learning, Social Media
  - 4) คัดเลือกนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในกลุ่ม"อาชีวะอินเตอร์" ซึ่งเรียนเป็นบางสาขา เช่น สาขาวิชาปีโตรเคมี วิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ กลุ่มที่เรียนในชั้น ปวช.1-3 ควรมีกิจกรรมได้พัฒนาตนเอง เช่น เข้าค่ายอาเซียน อบรมภาษาอังกฤษ
  - 5) ส่งเสริมให้มีคำรับรองว่าผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษามีมาตรฐานฝีมือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นที่ยอมรับและตอบคำถามสังคมได้ว่านักเรียนนักศึกษาสำเร็จการศึกษาไปแล้วต้องมีการทำงาน
  - 6) ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษา เช่น การกล้าแสดงออก การเสนอความคิดเห็น กล้าพูด วิธีการนำเสนอ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ฯลฯ
  - 7) สร้างความร่วมมือกับกลุ่มประเทศอื่นๆ นอกเหนือกลุ่มอาเซียน เช่น เกาหลี จีน ออสเตรเลีย ฯลฯ เพื่อเป็นการเตรียมกำลังคน ให้มีความเชื่อมั่นและสามารถแข่งขันในกลุ่มประเทศอาเซียนได้
  - 8) พัฒนาสื่อการเรียนการสอน และเน้นการใช้ภาษาอังกฤษให้มากขึ้น นักเรียนอาชีวศึกษาควรใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการทำงานได้ ให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษา ใช้ภาษาอังกฤษโดยครูเริ่มต้นสื่อสารระหว่างครูด้วยกัน และบุคลากรอื่นๆ โดยไม่ต้องกังวลความถูกผิดของไวยากรณ์ อาจมีการจัดกิจกรรมการพูดภาษาอังกฤษบ่อยครั้งหรือเป็นช่วงเวลาของทุกๆ วัน หรือใช้เป็นชีวิตประจำวัน จัดอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลักสูตร 30-60 ชั่วโมง การประชุมสัมมนาใช้ภาษาอังกฤษ ตั้งเขต English Zone โดยเป็นเขตใช้ภาษาอังกฤษ 100% จัดเพลงสากลและจัดรายการเสียงตามสายเป็นภาษาอังกฤษ จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการ วิธีการ และทักษะ

ชีวิต ครูที่สอนภาษาอังกฤษควรใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารตลอดคาบการเรียนการสอน แม้นอกห้องเรียนก็ให้ใช้บ่อยๆ นักเรียนนักศึกษาจะได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูที่สอนในรายวิชาอื่นควรใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้นด้วย วิธีการ ขั้นตอน เครื่องมือ อุปกรณ์ และเนื้อหาที่สอนควรใช้เป็นภาษาอังกฤษมากขึ้นเช่นกัน บางรายวิชาสามารถใช้เป็นภาษาอังกฤษตลอดหลักสูตรได้ เช่น วิชาพลศึกษาสามารถบูรณาการกับภาษาทำได้ง่าย

9) สนับสนุนให้เกิดการจับคู่กับโรงเรียนในกลุ่มอาเซียนเป็นลักษณะ Sister School โดยมีการแลกเปลี่ยนครูและนักเรียนทุกๆ ปี หรือเรียนร่วมกันในเวลาเดียวกัน โดยใช้การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต

จะเห็นว่า อาชีวศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมผู้เรียนเพื่อเข้าสู่การเป็นแรงงานในประชาคมอาเซียนเป็นอย่างมาก โดยมีหลายมาตรการในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานอาเซียน แต่ที่ให้ความสำคัญมากคือการพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษควบคู่ไปกับความสามารถด้านอื่นๆ

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อเตรียมแรงงานไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

1. อุดมศึกษา

จากยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จะเห็นได้ว่า อุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชากรให้เข้าสู่ตลาดแรงงานเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามจากแผนยุทธศาสตร์ฯ จะเห็นได้ว่ายังคงขาดมาตรการที่ชัดเจนในการดำเนินงานตามกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทย

1.1 มหาวิทยาลัย

1) จากส่วนต่างค่าจ้าง (Wage Premium) ระหว่างผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยกับมัธยมปลาย หรืออาชีวศึกษามีแนวโน้มสูงขึ้นมาก เพราะผลจากการขยายตัวของอุปสงค์ต่อแรงงานที่จบมหาวิทยาลัยในช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตเร็ว จึงทำให้คนส่วนใหญ่มุ่งสู่มหาวิทยาลัย ทำให้จำนวนนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่สถาบันการศึกษาหลายแห่งยังขาดความพร้อม ทำให้แรงงานที่จบมหาวิทยาลัยมีคุณภาพแตกต่างกันมากขึ้น อาจเป็นเพราะสาเหตุดังกล่าว ผู้สำเร็จการศึกษาหลายสาขาจึงมีอัตราว่างงานสูง ทั้งที่ตลาดแรงงานยังมีความต้องการแรงงานในสาขาดังกล่าว จึงทำให้ธุรกิจขนาดใหญ่ และอุตสาหกรรมบางประเภทที่ประสบปัญหาไม่สามารถสรรหาแรงงานที่มีคุณภาพได้ จึงต้องหันมาจัดการศึกษาด้วยตนเอง โดยเฉพาะในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ และการบริหารธุรกิจ ทั้งนี้ที่เป็นสาขาวิชาที่มีการผลิตบัณฑิตเป็นจำนวนมาก (นิพนธ์ พัวพงศกร ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และดิลกะ ลัทธ

พัฒนา, 2555) ด้วยเหตุนี้จึงมีส่วนทำให้ตลาดแรงงานในระดับปริญญาตรีอยู่ในสถานะอุปทานส่วนเกิน (ขงยุทธ แฉล้มวงษ์ และคณะ, 2555) ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงต้องสร้างความพร้อมทั้งในด้านปัจจัยนำเข้าให้ได้มาตรฐาน และกระบวนการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ หรือมีการจัดการศึกษาในระบบทวิภาคี หรือสหกิจศึกษาร่วมกับองค์กรธุรกิจและอุตสาหกรรมทั้งในและนอกประชาคมอาเซียน เพื่อให้บัณฑิตมีคุณภาพตามความต้องการของตลาดแรงงาน

2) การที่มหาวิทยาลัยมีการผลิตบัณฑิตทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มากเกินไปเกินความต้องการ ในขณะที่ผลิตบัณฑิตทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพได้น้อยกว่าความต้องการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) เป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึงอย่างต่อเนื่องซึ่งจากหลายปัจจัยทำให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยควรยกระดับคุณภาพบัณฑิตทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ให้สามารถออกไปทำงานในตลาดแรงงานของประเทศอื่นในอาเซียนได้ ส่วนบัณฑิตทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพนั้น อาจจะขาดแคลนมากขึ้นอีกด้วยเนื่องจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ค่านิยมทางอาชีพ เด็กไทยไม่ค่อยนิยมเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ (กรวิทย์ ต้นศรี และสิริธร จารุชัญญลักษณ์, 2555) อีกทั้งโดยส่วนใหญ่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนสายวิทยาศาสตร์ก็มีไม่พอเพราะต้องการเป็นนักวิทยาศาสตร์ แต่ต้องการเป็นแพทย์เนื่องจากอาชีพแพทย์ได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมเป็นอย่างมาก (ทีมงานเว็บไซต์เด็กดีดอทคอม, 2556) (2) ข้อจำกัดด้านตำแหน่งหน้าที่ของบัณฑิตทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยส่วนใหญ่บริษัทอุตสาหกรรมในไทยเป็นบริษัทข้ามชาติ ซึ่งจะจัดหาบุคลากรทางด้านการวิจัยและพัฒนาจากประเทศตนเองมาทำงาน ทำให้ไม่มีตำแหน่งงาน และยังทำให้บัณฑิตทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่ได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2555) และ (3) ประเทศสมาชิกอื่นในอาเซียนก็ยังขาดแคลนแรงงานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และต้องการนำเข้าแรงงานด้านนี้เป็นจำนวนมาก (ไทยรัฐออนไลน์, 2556) จากผลการศึกษาของวิทยาการ เชียงกูล (2553) ด้วยการวิจัยเชิงเอกสารที่นำเสนอข้อมูลเรื่องการศึกษาในรอบปีควบคู่ไปกับการวิเคราะห์อย่างวิพากษ์วิจารณ์ โดยการทำเป็นรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2551/2552 บทบาทการศึกษากับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า มีผู้เข้าเรียนระดับอุดมศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพียงประมาณร้อยละ 28 เท่านั้น อีกทั้งยังมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องด้วย ทั้งที่ประเทศไทยตั้งเป้าเอาไว้ว่าจะผลิตบัณฑิตทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 40 เพื่อรองรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีขั้นสูง ดังนั้น กลุ่มมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและเฉพาะทางควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกด้วยการประชาสัมพันธ์ความสำคัญและความจำเป็นของนักวิทยาศาสตร์ต่อเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างนักวิทยาศาสตร์ที่ทำคุณประโยชน์ในด้านต่างๆ และเผยแพร่ผลงานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพต่อสังคมให้แพร่หลาย และควรร่วมมือกับ โรงเรียนจัดกิจกรรมแนะแนว จัดนิทรรศการ จัดทัศนศึกษา จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดการแข่งขันทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คัดเลือกและให้

ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่มีความสนใจและความสามารถทางวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น เพื่อกระตุ้นการรับรู้และความสนใจของนักเรียนซึ่งจะมีส่วนช่วยในการตัดสินใจเลือกเรียนได้

3) จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) พบว่า เมื่อมีข้อตกลงให้แรงงานใน 7 สาขาอาชีพสามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีในประชาคมอาเซียน แรงงานจากประเทศอื่นในประชาคมอาเซียนต่างก็ต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งจากการเปิดเสรีทางการศึกษา จะทำให้มีนักศึกษาต่างชาติเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยของไทยมากขึ้น ประกอบกับต่อไปประชากรวัยเรียนของไทยที่จะเข้าสู่มหาวิทยาลัยจะมีจำนวนลดลงจากแนวโน้มของโครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดลดลง มหาวิทยาลัยจึงควรปรับบทบาท 2 ประการสำคัญ คือ เตรียมรับมือกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะแรงงานอาเซียนที่ทำงานในประเทศไทย และเตรียมความพร้อมในการเปิดหลักสูตรนานาชาติที่ได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของประชากรในประชาคมอาเซียน เช่น หลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย โดยจากงานวิจัยเรื่อง "การเตรียมบุคลากรเพื่อรองรับการเปิดตลาดอาเซียน" โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ต่อไปภาษาไทยจะเป็นภาษากลางของอาเซียนเท่าเทียมกับภาษาอังกฤษ เพราะประเทศไทยจะเป็นศูนย์กลางของอาเซียน รวมทั้งประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ลาว เขมร พม่า สปป.ลาว เรียนภาษาไทยมากขึ้น (มดิชน, 2555)

4) มหาวิทยาลัยต้องหามาตรการที่ชัดเจนในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพ และการทำงานข้ามวัฒนธรรมให้แก่บัณฑิตไทย ที่จะต้องทำงานร่วมกับองค์กรข้ามชาติ หรือทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานต่างชาติในอนาคตอันใกล้นี้ ด้วยการส่งเสริมโครงการสหกิจศึกษาอย่างจริงจัง โดยเพิ่มเงื่อนไขให้นักศึกษาฝึกงานกับองค์กรข้ามชาติให้มากขึ้น และร่วมมือกับองค์กรเหล่านั้นในการกำหนดมาตรฐานการฝึกงาน รวมไปถึงการประเมินผลการฝึกงานอย่างเข้มงวดจริงจังด้วย รวมทั้งจัดให้มีโครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ และนักศึกษาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศอื่นเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้บัณฑิตคุ้นเคยกับการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างวัฒนธรรม และยังสามารถฝึกใช้ภาษาควบคู่กันไปด้วย

1.2 วิทยาลัยชุมชน

1) เมื่อพิจารณาจากการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนแล้ว อาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรที่จัดขึ้นยังไม่ครอบคลุมการสร้างเสริมให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของแรงงานอาเซียน โดยยังขาดการส่งเสริมให้เกิดความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และยังไม่เห็นการดำเนินงานทางด้านการส่งเสริมให้ประชากรเป็นผู้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วย สิ่งสำคัญที่วิทยาลัยชุมชนควรตระหนักก็คือ การส่งเสริมให้ประชากรในชุมชนได้พัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพทางปัญญาของประชากรในแต่ละท้องถิ่นให้เป็นผู้ที่มีเหตุผล รู้จักคิดวิเคราะห์ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นพลเมืองที่ดี และมีความรับผิดชอบด้วย

2) เมื่อทำการวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขทั้งภายในและภายนอกทางด้านการบริหารวิชาการของวิทยาลัยชุมชนที่เป็นฝ่ายงานหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาแรงงาน และประชากร โดยอาศัยข้อมูลจาก

แผนยุทธศาสตร์วิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2554-2556 (วิทยาลัยชุมชนพังงา, 2555) พบว่า วิทยาลัยชุมชนมีจุดแข็งทางด้านความหลากหลายของ หลักสูตรการเรียน มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นอย่างสม่ำเสมอ การจัดการศึกษามีความสอดคล้องตามความต้องการของชุมชนและยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ค่าใช้จ่ายในการศึกษาค่าและสามารถลดต้นทุนค่าเสียโอกาสผู้เรียน/ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ บุคลากรมีความเข้าใจระบบประกันคุณภาพและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน มีสถานที่จัดการศึกษาที่ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด มีวิทยากรและอาจารย์พิเศษที่มีคุณวุฒิ ความรู้ความชำนาญ และมีประสบการณ์ตรงกับวิชาสอน มีคณะที่ปรึกษาทางดำเนินงานวิชาการ มีระบบฐานข้อมูลผู้เรียนที่ทันสมัย อีกทั้งยังมีโอกาสจากนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาตลอดชีวิตซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) มีนโยบายและแผนระยะยาวสนับสนุนการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน แนวโน้มจำนวนและอายุของประชากรในประเทศไทยที่กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ สอดคล้องกับพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ให้การสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษา เครือข่ายอุดมศึกษาภาคใต้ตอนบนให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อทำวิจัย มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในชุมชนที่มีความหลากหลาย ประชาชนสามารถเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้ง่าย

แต่อย่างไรก็ตามวิทยาลัยชุมชนมีจุดอ่อน คือ มีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนและผู้เรียนน้อย ไม่มีหลักสูตรที่ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบ E-learning ในสถานที่จัดการศึกษาบางแห่งยังขาดความพร้อมในด้านสื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีการศึกษา ขาดแหล่งเรียนรู้ทั้งห้องสมุด และอินเทอร์เน็ต รวมทั้งมีอุปสรรคจากผู้เข้าเรียนในระดับอนุปริญญาที่มีความแตกต่างกันมาก ทั้งพื้นฐานความรู้ อาชีพ ประสบการณ์ และอายุ นักศึกษาระดับอนุปริญญาออกกลางคันเนื่องจากเวลาในการประกอบอาชีพไม่สอดคล้องกับเวลาในการจัดการเรียนการสอน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีแผนส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตที่ชัดเจน

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวทำให้สามารถวางกลยุทธ์ และแนวทางของวิทยาลัยชุมชนในการพัฒนาแรงงานเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ได้ดังนี้

- 2.1) ส่งเสริม สนับสนุนให้ครู อาจารย์ทำวิจัยที่มีความเฉพาะเจาะจงกับบริบทพื้นที่ เพื่อพัฒนาชุมชนและผู้เรียนในทุกด้าน โดยขอสนับสนุนงบประมาณจากเครือข่ายอุดมศึกษาภาคใต้ตอนบน สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสมศักดิ์ ดันดิแพทยางกูร (2556) ที่แนะนำให้ครูวิทยาลัยชุมชนทำวิจัยเปิดองค์ความรู้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาชุมชนให้พร้อมรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- 2.2) เพิ่มช่องทางการจัดการเรียนรู้ด้วย E-learning เพื่อเพิ่ม โอกาสในการเรียนรู้ และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนที่ออกกลางคันสูงถึงร้อยละ 20

เนื่องจากสาเหตุสำคัญ คือ ทำงานแล้วและไม่มีเวลาเรียน (อรุณวรรณ มุขแก้ว และ นันทิกา นาคฉายา, 2554; วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร, 2554) น่าจะช่วยลดปัญหาการออกกลางคันได้ส่วนหนึ่ง รวมทั้งยังช่วยเพิ่มศักยภาพแรงงานไทยได้อีกทางหนึ่งด้วย

2.3) สร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานในภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนเพื่อบูรณาการทรัพยากร และแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน

2.4) วิทยาลัยชุมชนเป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดชุมชน จึงทำให้รับรู้ความต้องการของชุมชน รวมทั้งทำให้มีข้อมูลเชิงลึกของแต่ละพื้นที่ จึงควรนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างความพร้อมให้แก่ชุมชน โดยควรสร้างหลักสูตรตามความถนัด และตามอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน และแรงงานในชุมชนให้สามารถแข่งขันในตลาดแรงงานอาเซียนได้

2. อาชีวศึกษา

1) ที่ผ่านมานักศึกษาอาชีวศึกษามีทักษะฝีมือที่ดีมากจนสามารถชนะการแข่งขันระดับประเทศได้ในหลายรายการ แต่กลับไม่มีการพัฒนาแรงงานฝีมือเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเมื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แรงงานจากประเทศสมาชิกอาเซียนต่างก็มีเป้าหมายจะเข้ามาทำงานในตลาดแรงงานไทย ซึ่งจะทำให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาของไทยหางานทำได้ยากขึ้น ทั้งนี้คาดว่า อัตราการแข่งขันภายในประเทศจะเพิ่มขึ้นเป็น 1 ต่อ 10 จากปัจจุบันอยู่ที่ 1 ต่อ 4 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) จึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของอาชีวศึกษาที่จะสร้างระบบการพัฒนาทักษะฝีมือของแรงงานอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง ให้มีความเชี่ยวชาญและโดดเด่นเหนือกว่าคู่แข่ง โดยอาจกำหนดให้แรงงานอาชีวศึกษาต้องเข้ารับการอบรมความรู้เพิ่มเติมเป็นระยะ รวมถึงการส่งเสริมทักษะในการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน ที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน อาชีวศึกษาจึงควรพัฒนาควบคู่กันไป

2) จากผลการวิจัยพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับ ปวส. ที่มีประสบการณ์การทำงานจะมีส่วนช่วยทำให้ได้รับการจ้างงานเร็วขึ้น โดยมีระยะเวลาการว่างงานเฉลี่ยเพียง 0.8 เดือนเท่านั้น ในขณะที่หากไม่มีประสบการณ์การทำงานจะมีระยะเวลาการว่างงานเฉลี่ยสูงถึง 4.2 เดือน (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และคณะ, 2555) ซึ่งข้อมูลนี้ช่วยยืนยันประโยชน์ของการจัดการศึกษาแบบทวิภาคี และสหกิจศึกษาได้เป็นอย่างดี ดังนั้น อาชีวศึกษาควรเพิ่มการจัดการเรียนการสอนทวิภาคี และสหกิจศึกษาในหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานอาเซียนให้มากขึ้น

3) จากข้อมูลของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) พบว่า ตลาดแรงงานไทยยังขาดแคลนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับ ปวช. โดยจากการวิจัยเรื่อง “ข้อเสนอทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสุขภาวะคนไทย” ของวารกรณ์ สามโกเศศ และคณะ (2553) ที่ทำการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นหลัก ทั้งจากภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน เอกชน สถาบันศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานภาครัฐ ร่วมกับการศึกษาจากภาคสนาม เอกสารรายงานการวิจัยที่

เกี่ยวข้อง และจากการสัมมนา ระบุว่า เป็นผลมาจากค่านิยมของผู้เรียนที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งถือเป็นความท้าทายหนึ่งของอาชีวศึกษาที่จะต้องหาแนวทางในการปรับค่านิยมของผู้เรียน เพื่อเพิ่มจำนวนแรงงานระดับ ปวช. ให้เพียงพอกับความต้องการ โดยน่าจะดำเนินการสร้างหลักสูตรร่วมกับ โรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศอย่างจริงจัง และเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาก็ได้รับ 2 วุฒิกการศึกษา คือ มัธยมศึกษาตอนต้น และ ปวช. เพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนอาชีวศึกษามากขึ้น ซึ่งน่าจะช่วยลดปัญหาค่านิยมได้ส่วนหนึ่งด้วย ส่วนแรงงานในระดับ ปวส. ที่มีจำนวนเกินความต้องการนั้น (ขงยุทธ แฉล้มวงษ์ และคณะ, 2555) จะต้องพัฒนาศักยภาพแรงงานระดับ ปวส. ให้สามารถก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานอาเซียนได้ เพื่อลดแรงงานส่วนเกินในตลาดแรงงานไทย

4) งานวิจัยเกี่ยวกับอาชีวศึกษาในประเทศไทยยังขาดความทันสมัย และมักเป็นกรณีศึกษาของสถาบัน หรือหลักสูตร ทำให้มีข้อจำกัดในการอนุมาน และวิเคราะห์ปัญหาในระดับประเทศ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาพบปัญหาที่สำคัญของอาชีวศึกษา ดังนี้ ปัญหาด้านครู สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ด้านงบประมาณ (ขงยุทธ แฉล้มวงษ์ และคณะ, 2555) จากข้อมูลนี้ อาชีวศึกษาควรให้ความสำคัญกับการวิจัยในระดับประเทศให้มากขึ้น จะได้ทราบปัญหาที่แท้จริงและเป็นปัจจุบัน เพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาอาชีวศึกษาได้อย่างตรงจุด โดยเฉพาะเมื่อแรงงานอาชีวศึกษากำลังจะกลายเป็นกลไกสำคัญของตลาดแรงงานอาเซียน

บทสรุป

หน่วยงานการศึกษาที่มีบทบาทในการเตรียมแรงงานที่อยู่ในระบบการศึกษาทั้ง 3 หน่วยงานต่างก็มีพันธกิจในการเตรียมความพร้อมแรงงานเพื่อเข้าสู่การเป็นแรงงานอาเซียนที่แตกต่างกันไป ตามกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน แต่จะเห็นได้ว่ามีความครอบคลุมแรงงานในทุกส่วนของสังคม และต่างก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือ พัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานอาเซียน แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่หน่วยงานการศึกษาทั้ง 3 หน่วยงานต้องคำนึงถึงก็คือ การพัฒนาเพียงทักษะทางวิชาชีพแต่ด้านเดียวคงไม่เพียงพอที่จะใช้ในการดำรงชีวิต หรือการมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียวก็ยังไม่เพียงพอเช่นกัน การพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นแรงงาน และประชากรอาเซียนที่พึงประสงค์ในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะความสามารถและทักษะในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในท่ามกลางความหลากหลาย ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม การทำงานข้ามประเทศ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการหาแนวทางเพื่อสร้างแรงงานให้เป็นแรงงานอาเซียนที่มีศักยภาพรอบด้านอย่างแท้จริงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรวิทย์ ต้นศรี และสิริธร จารุชัยลักษณ์. (2555). ความไม่สมดุลของตลาดแรงงานไทย นัยของการขาดแคลนแรงงาน. ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2556). *กฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. 30 พฤศจิกายน 2556. <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/other-20130528-092411-875705.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *จีศช.พัฒนาอาชีวศึกษา สร้างแรงงานรับอาเซียน*. 17 กุมภาพันธ์ 2555. <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=27045&Key=hotnews>
- เกษม วัฒนชัย. (2550). “สาส์นจากผู้ใหญ่ ปรัชญา หลักการของวิทยาลัยชุมชน และบทบาทหน้าที่ของสภาวิทยาลัยชุมชน”. *ต้นกล้าชุมชน*. 3(22). 2-5.
- แก้วขวัญ ตั้งติพิงศ์กุล. (2555). “วิกฤติแรงงานไทย”. *เศรษฐศาสตร์ ตลาดวิชา*. 4(13): 1-3.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). *ประเทศไทยจะเป็นอย่างไรหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน?*. 27 กุมภาพันธ์ 2556. <http://www.thai-aec.com/752>
- คมชัดลึก. (2554). *วิจัยชี้คนไทยรู้เรื่องอาเซียนต่ำ แนะนำสถาบันการศึกษารับมือ*. 16 พฤษภาคม 2554. <http://www.komchadluek.net/detail/20110516/97679/วิจัยชี้คนไทยรู้เรื่องอาเซียนต่ำ แนะนำสถาบันการศึกษารับมือ.html>
- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2555). “ก้าวสู่ประชาคมอาเซียน: การจัดการศึกษาบนบริบทแห่งความท้าทาย”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 14(3). 107-118.
- ชุมพล พรประภา. (2549). “แนวคิดในการปฏิบัติงานวิทยาลัยชุมชน”. ใน *คำบรรยายการฝึกอบรมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในวิทยาลัยชุมชน*. (หน้า 34-41). สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- ดิเรก หมานมานะ. (2553). “บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อสังคมไทย: จากอดีต ปัจจุบัน อนาคต”. ใน *ทัศนะ อุนวิจิตร (บรรณาธิการ). พลังแห่งการศึกษาเพื่อสังคมไทย* (หน้า 29-43). กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- ถนนอมศักดิ์ จิรายุสวัตดี. (2555). *AEC Thailand*. กรุงเทพฯ: บริษัท ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด.
- ทีมงานเว็บไซต์เด็กดีดอทคอม. (2556). *กว่าจะเป็นหมอ อัปเดต 2557*. กรุงเทพฯ: เด็กดีพับลิชชิง.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2556). “พระจอมเกล้าฯ ชี้ตลาดแรงงานวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยีปี 56 ขาดแคลน”. 23 มกราคม 2556. <http://www.thairath.co.th/content/edu/321822>

- นิพนธ์ พัวพงศกร. (2555). “คำนิยม “หลงใญ่ปริญา” สร้างภาวะวิกฤติแรงงานไทย”. *เดลินิวส์*. 17 กันยายน 2555. <http://www.dailynews.co.th/Content/Article/155872/คำนิยม+“หลงใญ่ปริญา”+สร้างภาวะวิกฤติแรงงานไทย%3F!>
- นิพนธ์ พัวพงศกร ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และดิลกะ ลัทธพิพัฒน์. (2555). *ความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับตลาดแรงงาน: คุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา และการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพ*. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2554 “ขกเครื่องการศึกษาไทย: ผู้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง”. 15 กุมภาพันธ์ 2555 ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์บี โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ เซ็นทรัลเวิลด์.
- บัณฑิตย ศรีพุททงกูร. (2556). *กระทรวงศึกษาธิการกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558*. 30 พฤศจิกายน 2556. http://www.sriputtangul.com/index.php?option=com_content&view=article&id=204&Itemid=96
- ไพศาล วิศาลาภรณ์ และคณะ (บรรณาธิการ). (2553). *การศึกษา: การสร้างประชาคมอาเซียน 2558*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ภาวิฑ ทองโรจน์. (ม.ป.ป.). *สถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนาอุดมศึกษา*. 14 ธันวาคม 2556. <http://www.dusit.ac.th/course/standard/No-3.pdf>
- มดิชน. (2555, มกราคม 3). *อาเซียนแห่งเรียนภาษาไทย เทียบ“อิงลิช”รับประชาคม*. 1.
- มดิชนออนไลน์. (2556). *สอศ.เร่งปฏิรูปอาชีวะหลังผลประเมิน PISA ต่ำ*. 6 ธันวาคม 2556. http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1386329365&grpId=&catid=19&subcatid=1903
- ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และคณะ. (2555). *การสร้างเชื่อมโยงของการศึกษากับตลาดแรงงาน: การเปลี่ยนแปลงความต้องการกำลังคนภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี โครงสร้างอุตสาหกรรม และนโยบายการศึกษา*. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2554 “ขกเครื่องการศึกษาไทย: ผู้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง”. 15 กุมภาพันธ์ 2555 ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์บี โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ เซ็นทรัลเวิลด์.
- วราภรณ์ สามโกเศศ และคณะ. (2553). *ข้อเสนอทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). *มีวิทยาลัยชุมชนเพื่อประโยชน์อะไร*. 6 ตุลาคม 2554. <http://www.gotoknow.org/posts/466917>
- วิทยากร เชียงกุล. (2553). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2551/ 2552 บทบาทการศึกษากับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วิทยาลัยชุมชน. (2555). “วิทยาลัยชุมชนกับประชาคมอาเซียน”. *จุลสารวิทยาลัยชุมชน*. 9(2): 4-10.
- วิทยาลัยชุมชนพังงา. (2555). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2556 วิทยาลัยชุมชนพังงา*. สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.

- วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร. (2554). รายงานประจำปี 2553. สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์, บรรณาธิการ. (2552). *วิทยาลัยชุมชน: ปฐมบทแห่งการพัฒนา*.
กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- วุฒิสภาสู่ประชาคมอาเซียน. (2554). *แผนพัฒนากำลังคนในระดับประเทศ พ.ศ. 2555-2559*. 25 ธันวาคม 2556. http://www.senate.go.th/w3c/senate/sec.php?url=view&sec_id=79&content_id=737
- สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร. (2556). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ประชาคมอาเซียน*. 1 ธันวาคม 2556. http://203.155.220.175/newweb/index.php?option=com_content&view=article&id=645:-human-resource-development-towards-asean-communi&catid=94:2013-05-21-01-39-40&Itemid=185
- สมศักดิ์ ตันติแพทยางกูร. (2556). *แนะอาจารย์วิทยาลัยชุมชนทำวิจัยเปิดองค์ความรู้ท้องถิ่น*. 17 กรกฎาคม 2556. <http://www.dailynews.co.th/Content/education/178233/แนะอาจารย์วิทยาลัยชุมชนทำวิจัยเปิดองค์ความรู้ท้องถิ่น>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). *กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)*. พิมพ์ครั้งที่ 3. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). *ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561*. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2556). *สภาวการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *การเตรียมพร้อมของประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน*. 21 ธันวาคม 2556. <http://www.nic.go.th/gsic/uploadfile/ASEAN-Community.pdf>
- สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. (2549). *นโยบายและการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ. (2553). *ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบลิ๊อค.

- ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต. (2555). “การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2558: ความพร้อมของแรงงานไทย?”. *ประชากรและการพัฒนา*. 32(4). <http://www.popterms.mahidol.ac.th/newsletter/showarticle.php?articleid=286>
- ศูนย์ข่าวการศึกษาไทย. (2554). *คุณภาพบัณฑิตไทยตกต่ำ แนะนำมหาวิทยาลัยปรับคุณภาพบัณฑิตให้มากขึ้น*. 7 กันยายน 2554. <http://www.enn.co.th/896>
- ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2551). *โครงการศึกษาวิจัย: ข้อเสนอการดำเนินการเชิงปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเศรษฐกิจโลก*. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2556). “สถานการณ์ตลาดแรงงานไทยในอาเซียน: ไทยต้องเร่งเพิ่มคุณภาพแรงงานเพื่อให้แข่งขันได้ในยุค AEC”. *ECON ANALYSIS*. 19(2433): 1-6.
- อนันท์ งามสะอาด. (2555). *อาชีวศึกษาเตรียมตัวเข้าสู่อาเซียนอย่างไรมาด้วยกัน*. 10 ธันวาคม 2556. <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=776228>
- อภิญา เลื่อนฉวี. (2553). “เคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในอาเซียน : ผลกระทบอย่างไรต่อไทย”. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 8(3): 1-15.
- อรุณวรรณ มุขแก้ว และนันทิกา นาคฉายา. (2554). *การศึกษาสภาพปัญหาการออกกลางคันของนักศึกษาระดับอนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนระนอง ประจำปีการศึกษา 2553*. สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.